
**NACIONALNI
KURIKULUM
NASTAVNOGA
PREDMETA**

Politika i gospodarstvo

PRIJEDLOG

VELJAČA 2016.

**Cjelovita
kurikularna
reforma** Rani i predškolski,
osnovnoškolski
i srednjoškolski odgoj
i obrazovanje

NACIONALNI KURIKULUM NASTAVNOGA PREDMETA POLITIKA I GOSPODARSTVO

Prijedlog

VELJAČA 2016.

ČLANOVI STRUČNE RADNE SKUPINE IZABRANI JAVNIM POZIVOM

Miljenko Hajdarović, mag. hist. et edu. soc., Srednja škola Čakovec, Čakovec

Krunoslav Horvat, mag. oec., XV. gimnazija, Zagreb

Vera Hrvoj, univ. spec. polit., Srednja škola Bedekovčina, Bedekovčina

Zlata Paštar, prof., I. gimnazija, Zagreb (voditeljica)

Željka Travaš, dipl. pol., Tehnička škola za strojarstvo i brodogradnju, Prometna škola, Rijeka

ČLANICA STRUČNE RADNE SKUPINE IZ JEDINICE ZA STRUČNU I ADMINISTRATIVNU PODRŠKU

Mara Plaza Leutar, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta

ČLANICA STRUČNE RADNE SKUPINE IZ EKSPERTNE RADNE SKUPINE

Branislava Baranović

TEHNIČKA KOORDINATORICA STRUČNE RADNE SKUPINE

Josipa Miketa, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta

EKSPERTNA RADNA SKUPINA

Boris Jokić (voditelj)

Branislava Baranović

Suzana Hitrec

Tomislav Reškovic

Zrinka Ristić Dedić

Branka Vuk

Ružica Vuk

LEKTURA

Jasna Radulović

UPUTE ZA ČITANJE

Pred Vama se nalazi **prijedlog nacionalnog kurikuluma nastavnog predmeta**. Nacionalni kurikulum nastavnih predmeta dio su **sustava nacionalnih kurikulumskih dokumenata** koji je *Okvirom nacionalnog kurikuluma (ONK)* određen kao sustav dokumenata kojima se na nacionalnoj razini iskazuju namjere povezane sa svrhom, ciljevima, očekivanjima, ishodima, iskustvima djece i mladih osoba, s organizacijom odgojno-obrazovnog procesa i s vrednovanjem. Sustav nacionalnih kurikulumskih dokumenata prikazan je na Slici A.

Slika A. Sustav nacionalnih kurikulumskih dokumenata izrađenih u okviru Cjelovite kurikularne reforme

Svi nacionalni kurikulumski dokumenti oblikovani su s idejom o djetetu i mladoj osobi kao o središnjem sudioniku odgojno-obrazovnog procesa. Djeci i mladim osobama, roditeljima, odgojno-obrazovnim radnicima kurikulumski dokumenti jasno ukazuju na odgojno-obrazovna očekivanja i ishode koja postavljamo pred djecu i mlade osobe. Razvojni su i otvoreni dokumenti koje je moguće promijeniti kao odgovor na potrebe djece i mladih osoba, odgojno-obrazovnih radnika i ustanova, novih znanstvenih i tehnoloških spoznaja i onih proizašlih iz prakse.

Nacionalnim kurikulumima nastavnih predmeta određuju se svrha, ciljevi, struktura, odgojno-obrazovni ishodi i razine njihove usvojenosti, učenje i poučavanje, povezanost s drugim predmetima, odgojno-obrazovnim područjima i međupredmetnim temama te vrednovanje usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda u predmetu.

Domene/koncepti u organizaciji predmetnog kurikuluma čine gradivnu strukturu određenog predmeta i protežu se kroz cijeli period poučavanja predmeta. Unutar svake domene/koncepta određeni su odgojno-obrazovni ishodi.

Odgojno-obrazovni ishodi predstavljaju jasne i nedvosmislene iskaze o tome što očekujemo od učenika u određenoj domeni/konceptu predmeta na kraju određene godine učenja. Određeni su kao poželjna znanja, vještine i stavovi koji se napredovanjem u odgojno-obrazovnom sustavu usložnjavaju. Kroz godine učenja ishodi čine zaokruženu, logičnu cjelinu učenja i poučavanja u određenoj predmetnoj domeni/konceptu. Kao cjelina kroz sve godine učenja i poučavanja određuju ukupna iskustva učenja u određenom predmetu.

Svaki je ishod oblikovan kao cjelina koja, uz formulaciju ishoda, uključuje i razradu ishoda, preporuke za njegovo ostvarivanje i opis razina usvojenosti. Čitanje ishoda stoga, osim na samu formulaciju ishoda, mora biti usmjereno i na ostale njegove komponente.

Razrada ishoda uključuje preciznije određenje aktivnosti i sadržaja u okviru pojedinog ishoda ili skupine ishoda.

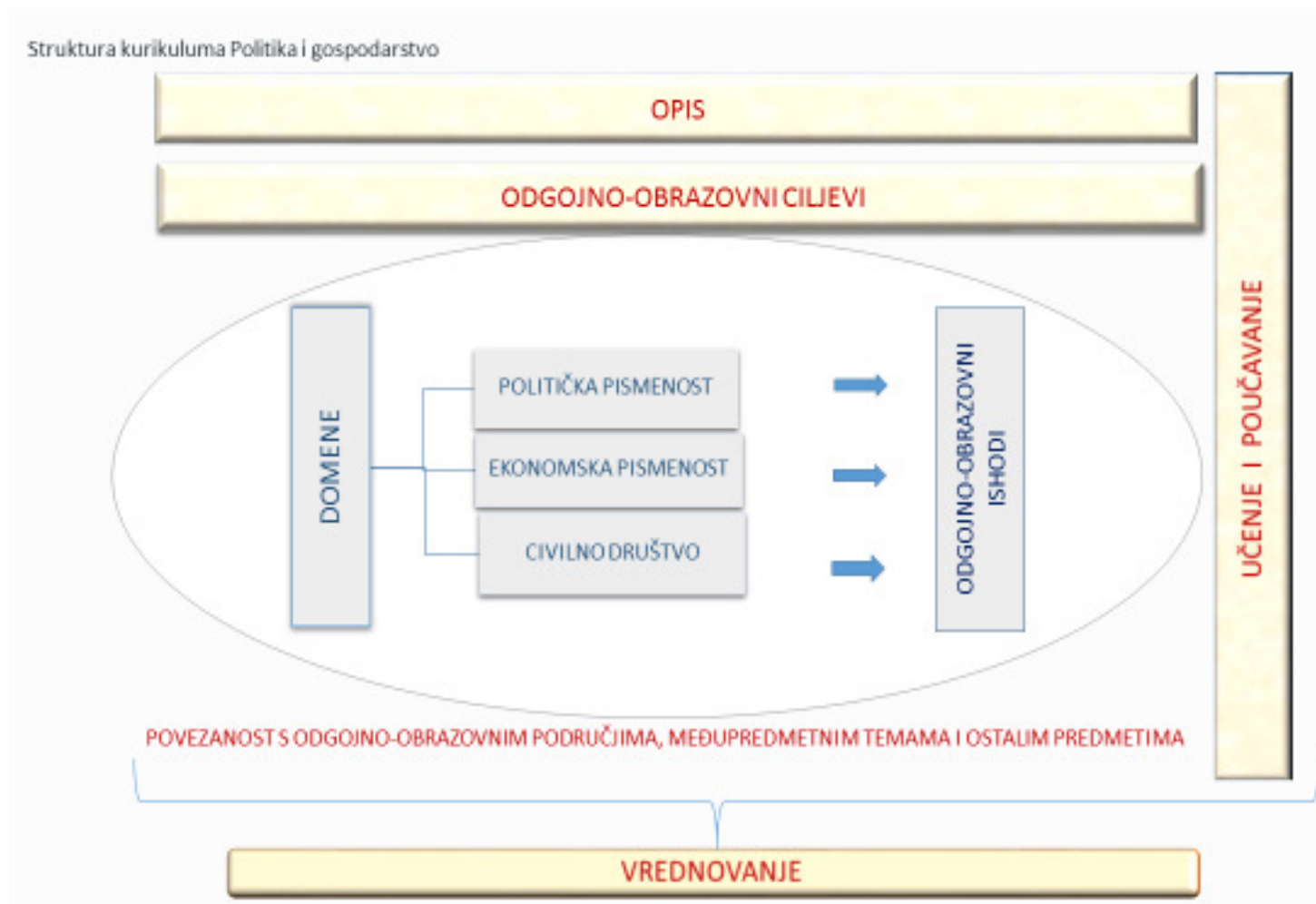
Za veliku većinu ishoda određene su razine njihove usvojenosti. Opisi razina usvojenosti preciznije određuju dubinu i širinu svakog ishoda i opisuju očekivana postignuća učenika na kraju određene godine učenja, čime se olakšava planiranje i provedba vrednovanja. Osim razrade samih odgojno-obrazovnih ishoda, u većini kurikuluma nastavnih predmeta navode se i preporuke za njihovo ostvarivanje.

Od učenika se očekuje ostvarivanje svih odgojno-obrazovnih ishoda.

Sadržaj

- A. OPIS NASTAVNOGA PREDMETA, **4**
- B. ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI UČENJA I POUČAVANJA NASTAVNOGA PREDMETA, **5**
- C. KONCEPTI U ORGANIZACIJI PREDMETNOG KURIKULUMA, **6**
- D. ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI I RAZINE USVOJENOSTI ISHODA PO KONCEPTIMA, **8**
- E. POVEZANOST S ODGOJNO-OBRAZOVNIM PODRUČJIMA, MEĐUPREDMETNIM TEMAMA I OSTALIM NASTAVNIM PREDMETIMA, **16**
- F. UČENJE I POUČAVANJE NASTAVNOGA PREDMETA, **17**
- G. VREDNOVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA U NASTAVNOME PREDMETU, **19**

Slika 1. Struktura nacionalnoga kurikuluma nastavnoga predmeta Politika i gospodarstvo

A. OPIS NASTAVNOGA PREDMETA

Nastavni predmet Politika i gospodarstvo omogućuje učeniku stjecanje ekonomske i političke pismenosti. Učenik stječe znanja o politici kao sadržaju (*policy*), političkim institucijama (*polity*) i političkim procesima (*politics*) te razvijanje političke kulture za aktivno sudjelovanje u oblikovanju političke zajednice, za uključivanje u procese donošenja odluka koje se tiču svakog člana političke zajednice. Svrha učenja i poučavanja predmeta je stvaranje poticajnog okruženja za razvoj učenika u informirane, aktivne i odgovorne građane u zajednici kojoj pripadaju, punoj različitosti, bilo na lokalnoj, nacionalnoj ili globalnoj razini. Političko obrazovanje, uključujući državlansko i građansko obrazovanje, važan je aspekt cjelokupnog obrazovanja učenika, činitelj je stvaranja i stabilnosti suvremenih demokracija. Potiče učenika na promišljanje o razlikama između državljanina kao subjekta javne sfere koji odlučuje o ustrojstvu i funkcioniranju zajednice polazeći od racionalnog izbora između varijanti njezina dobra i građanina kao subjekta u odnosima civilnoga društva koji se opredjeljuje na osnovi svojih pojedinačnih interesa ili interesa skupine. Upoznavanjem i razumijevanjem civilnoga društva građanin osvještava svoj potencijalni utjecaj na političke procese i to upravo udruživanjem i zajedničkim djelovanjem s drugim građanima što povećava njihovu društvenu moć. Učenika se potiče na uključivanje u rad različitih organizacija. Sudjelovanjem u aktivnostima organizacija civilnog društva učenik razvija sposobnosti i stavove kao što su tolerancija i povjerenje koji doprinose razvoju demokratske političke kulture. Razumije da je sloboda udruživanja vrijednost sama po sebi i da predstavlja temelj demokracije.

Unutar ovog nastavnog predmeta potiče se razvijanje političkog mišljenja, kritičkog promišljanja, stvaranje demokratske i građanske svijesti kod mladih ljudi. Učenicima se omogućuje istraživanje i razumijevanje upravljanja političkom zajednicom, razvijanja javnih politika, interesnih odnosa i moći unutar političke zajednice. Kritički se promišljaju i analiziraju prava i odgovornosti povezani s državljanstvom, ulogom vlasti te kako građani mogu sudjelovati u političkim procesima i djelovati na zaštitu interesa građana i općeg dobra. Razumijevanje vlastitih vrijednosti i vrijednosti drugih ljudi te briga o zaštiti ljudskih prava omogućuju učenicima razvijanje odgovornih stavova, toleranciju i suživot u različitosti.

Proučavanjem ljudskih prava omogućuje se unaprjeđivanje temeljnih načela i vrijednosti definiranih UN-ovom *Općom deklaracijom o pravima čovjeka*, brojnim međunarodnim dokumentima, kao i *Ustavom Republike Hrvatske*; promiče se osviještenost o aktualnim pitanjima i sporovima vezanima uz ljudska prava u Hrvatskoj i svijetu te se poboljšava razumijevanje ljudskih prava, sukoba i ostalih pitanja koja se u tom području javljaju. Poznavanjem ljudskih prava, osnovnih demokratskih načela i procedura zasnovanih na ostvarenju funkcioniranja pravne države, Politika i gospodarstvo omogućuje učeniku sudjelovanje u izgradnji kvalitetnijih društvenih odnosa, integraciju i uspješnu komunikaciju ne samo u europskim, već i u svjetskim procesima.

Nastavni predmet omogućuje učenicima stjecanje znanja o ekonomiji/gospodarstvu kao znanosti (*economics*) i praksi gospodarenja dobrima (*economy*). Njegovo učenje i poučavanje omogućuje stjecanje ekonomske pismenosti. Učenici će razumjeti i kritički promišljati o načinima raspolaganja ograničenim resursima i zadovoljenju ljudskih potreba i želja. Analizirat će i vrednovati ulogu inovativnosti, rada i proizvodnje u stvaranju osobnog i društvenog blagostanja. Razumjet će tržišno gospodarstvo, odgovoran odnos prema osobnim i javnim financijama i razvijati poduzetnost. Spoznat će važnost društveno odgovornog poslovanja prema lokalnoj zajednici i širem okruženju. Poučavanje uključuje etičko promišljanje o krajnjim ljudskim ciljevima, vrijednostima i svrhama ekonomskog djelovanja.

Nastavni predmet Politika i gospodarstvo neizostavan je dio društveno-humanističkog područja kurikuluma, jer razvija političku i ekonomsku pismenost koje olakšavaju razumijevanje kontinuiranih i složenih promjena što se događaju u društvu, i otvoren je za nove sadržaje, metode i oblike rada. Stjecanjem znanja, razvijanjem vještina i usvajanjem stavova učenik se priprema za aktivno i odgovorno sudjelovanje u rješavanju sadašnjih i budućih društveno-ekonomskih problema u zajednici.

Kako bi udovoljio odgojno-obrazovnim potrebama učenika s teškoćama, kurikulum se prilagođava u skladu sa smjernicama *Okvira za poticanje i prilagodbu iskustava učenja te vrednovanje postignuća djece i učenika s teškoćama*.

Kako bi udovoljio odgojno-obrazovnim potrebama darovitih učenika, uvodi se razlikovni kurikulum u skladu sa smjernicama *Okvira za poticanje iskustava učenja i vrednovanje postignuća darovite djece i učenika*.

B. ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI UČENJA I POUČAVANJA NASTAVNOGA PREDMETA

Zahtjev za stjecanjem temeljnog znanja, vještina i stavova svakog učenika radi njegova političkog i ekonomskog obrazovanja te aktivnog i odgovornog uključivanja u proces donošenja odluka koje se tiču svakog od njih ostvaruje se učenjem i poučavanjem Politike i gospodarstva.

Nastavni predmet Politika i gospodarstvo svakom učeniku treba omogućiti da:

- usvoji znanja o obilježjima političke i ekonomske zajednice; razvije kompetencije za informirano, aktivno i odgovorno djelovanje u javnom životu lokalne, nacionalne, europske i globalne zajednice promičući ljudska prava i njegujući suživot u različitosti
- upozna ustrojstvo vlasti Republike Hrvatske; njeguje domoljublje i razvija demokratske vrijednosti i načela
- spozna i razumije uloge i odgovornosti različitih razina i oblika vlasti u suvremenim društvima; načine na koje građani odgovorno i učinkovito sudjeluju u političkom i ekonomskom djelovanju u uvjetima slobode izbora i tržišne slobode te u promicanju poduzetnosti
- razvije sposobnost postavljanja pitanja, kritičkog mišljenja i suočavanja s političkim i ekonomskim problemima, događajima i potencijalima u lokalnoj, državnoj, europskoj i globalnoj zajednici te sposobnost donošenja odluka za ostvarivanje vlastitog i općeg dobra.

C. KONCEPTI U ORGANIZACIJI PREDMETNOG KURIKULUMA

Složenost društvenih, političkih i ekonomskih odnosa, stalan proces promjena kojima je svijet danas izložen, globalizacija, umnožavanje kontakata među različitim kulturama i brza razmjena informacija stavljaju pred učenika izazovne zadatke razumijevanja obilježja političke i ekonomske zajednice i položaja čovjeka u njoj te aktivnog i odgovornog djelovanja. Organiziranje informacija, povezivanje ideja, pronalaženje uzroka i modela strukturirano je u mehanizme za kategoriziranje, odnosno u učenje vođeno domenama/konceptima, a ne tematskim područjima. Učenje i poučavanje temeljeno na konceptima omogućuje učeniku razumijevanje događaja u društvu, procjenu odgovornosti različitih subjekata u tim događajima te pronalaženje odgovora na pitanja o politici i ekonomiji u svakodnevnom iskustvu.

Sadržaji učenja i poučavanja te ishodi nastavnog predmeta Politika i gospodarstvo strukturirani su u tri temeljne domene/koncepta:

- A: POLITIČKA PISMENOST
- B: EKONOMSKA PISMENOST
- C: CIVILNO DRUŠTVO

Koncepti se međusobno prožimaju u sadržajnom i funkcionalnom smislu, podudaraju se s osnovnim idejama i vrijednostima iskazanim u *Okvirnom nacionalnom kurikulumu*. Pridonose razvoju konceptualnog znanja i mišljenja usmjerenog na bolje razumijevanje političke i ekonomske zajednice, jačanje osjećaja pripadnosti zajednici, mogućnosti utjecanja i participiranja u političkim procesima, skladnije integriranje te zadovoljenje potreba uz promicanje osobnog i općeg dobra zajednice. Kontekst učenja proizlazi iz prošlosti, sadašnjosti i budućnosti te iz prostora unutar i izvan Republike Hrvatske.

Koncepti doprinose iskustvenom učenju o društvenim, političkim, ekonomskim pojavama i procesima. Učenje se kontinuirano nadograđuje participativnim i suradničkim metodama poučavanja. Učenik aktivno sudjeluje u svim procesima učenja i poučavanja, uči iz različitih izvora znanja, vježba kritičko mišljenje, uči se služiti informacijama, rješavanju problema i suradnji.

Usvajanjem znanja o političkim i ekonomskim pojmovima razvija se poštovanje vrijednosti i načela demokracije: slobode, ravnopravnosti, pravednosti, odgovornosti, solidarnosti i dr. Učenik se odgovorno ponaša u demokratskom društvu u skladu s vrijednostima održivog razvoja. Kritičkim promišljanjem o ekonomiji, učenik analizira kako pomiriti ekonomski rast i održivi razvoj, uči cijeniti vrijednosti rada i poduzetništva te shvaća njegovu važnost kao izvora blagostanja u društvu.

Očekivani odgojno-obrazovni ishodi poučavanja definirani domenama Politike i gospodarstva omogućuju postupan razvoj kompetencija komunikacije, suradnje, rješavanja problema, donošenja odluka, kreativnosti i inovativnosti, osobne i društvene odgovornosti te građanske kompetencije. Metode, oblici i načini rada omogućuju učenicima ostvarivanje afirmativnog članstva u zajednici temeljenog na zajedničkim vrijednostima, posebno onima povezanim s demokracijom i zaštitom ljudskih prava.

KONCEPT A: POLITIČKA PISMENOST

Učenik razumije bitne koncepte koji objašnjavaju političku zajednicu i položaj čovjeka u njoj. Istražuje i analizira djelovanje političkih sustava i organizacija te se upoznaje s vrijednostima na kojima se temelje. Kritički promišlja postojanje različitih interesa i odnosa moći unutar političke zajednice kako bi se unaprijedili politički odnosi u zajednici. Spoznaje ulogu i odgovornost vlasti te izvore njezine legitimnosti. Razlikuje privatni i javni prostor djelovanja, kritički promišlja o ulozi javnosti te o utjecaju medija na oblikovanje javnoga mnijenja. Istražuje položaj i ulogu građana u hrvatskom društvu, Europskoj uniji i svijetu. Promišlja i prosuđuje položaj Republike Hrvatske u europskim integracijama i organizacijama te u globalizacijskim procesima. Poznaje koncept vladavine prava i razumije važnost poštovanja zakona Republike Hrvatske u rješavanju društvenih, političkih i gospodarskih pitanja. Razumije nužnost poštovanja demokratskih procedura i institucija te važnost djelovanja organizacija civilnog društva i uključivanja građana u njihov rad.

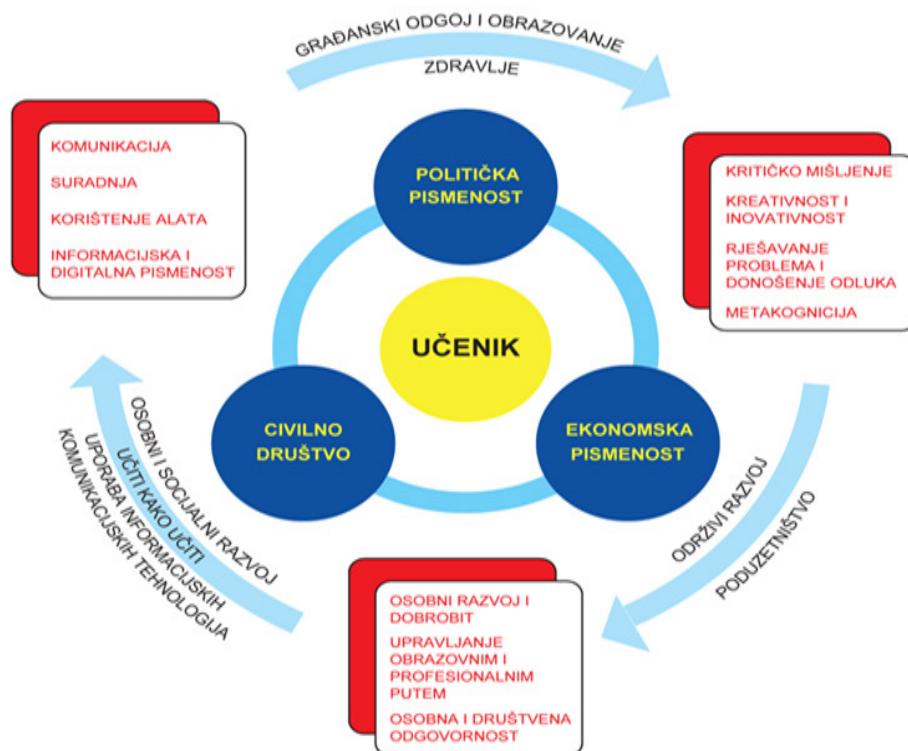
KONCEPT B: EKONOMSKA PISMENOST

Učenik razumije ideje koje objašnjavaju ekonomsku zajednicu i položaj čovjeka u njoj. Upoznaje djelovanje ekonomskih sustava i organizacija. Analizira izvore ekonomske aktivnosti, spoznaje kako ljudi pristupaju, koriste i upravljaju resursima na temelju političkih odluka. Razumije inovativnost, ulogu rada i proizvodnje u stvaranju osobnog i društvenog blagostanja. Upoznaje osnove financijskog sustava države i njegovu važnost za cjelokupni gospodarski i društveni razvoj zajednice. Razumije važnost odgovornog upravljanja financijama. Uči se poduzetnosti u prepoznavanju, zaštiti i razvoju vlastitog i zajedničkog dobra u neposrednoj okolini, nacionalnom gospodarstvu i globalnoj zajednici. Kritički promišlja o složenosti promjena kojima je svijet danas izložen uspostavljanjem globalne ekonomije. Promišlja i spoznaje da se razvojem globalno konkurentnih znanja i tehnologija uspostavlja globalno tržište, dolazi do preraspodjele moći i položaja nacionalnih ekonomija te novih izazova ekonomije u sklopu održivoga gospodarskog razvoja. Ekonomska pismenost je preduvjet za donošenje racionalnih gospodarskih i političkih odluka i pojedinca i društva.

KONCEPT C: CIVILNO DRUŠTVO

Učenik se upoznaje s političkim i ekonomskim perspektivama za aktivan i odgovoran izbor političke i ekonomske opcije. Osvještavanjem svojih potencijala i potencijala lokalne zajednice, učenik ih kritički promišlja, analizira i opisuje političke i ekonomske pojave (sadržaje, institucije i procese) te oblikuje vlastite stavove. Razvija participacijske vještine koje omogućavaju utjecaj na donošenje političkih odluka, sposobnost za suradnju s drugima kako bi ostvarili zajedničke ciljeve, sposobnost za djelovanje u grupi i njezino održavanje te sposobnost zagovaranja i pregovaranja. Razumije da građani samo udruživanjem s drugim građanima i zajedničkim djelovanjem povećavaju svoju socijalnu moć i mogući utjecaj na političke procese. Zauzima se i participira u djelovanju organizacija civilnoga društva. Angažira se na ostvarivanju suradnje s institucijama vlasti u lokalnoj i nacionalnoj zajednici te na europskoj razini radi postizanja dobrobiti zajednice i općeg dobra. Upoznaje se s ekonomskim mogućnostima lokalne zajednice i države, kritički promišlja o ulaganjima, financijskim planovima, poduzetničkim inicijativama i ljudskim potencijalima u ostvarivanju blagostanja zajednice. Usvaja znanja i razvija sposobnosti zaštite ljudskih prava te aktivnim sudjelovanjem u razvoju demokratskih odnosa, pravde i mirotvorstva, ravnopravnosti i vladavine prava jača demokratsku političku kulturu. Povećava informacijsku pismenost i suradnju te se upoznaje s mogućnostima virtualnog prostora za političko i ekonomsko djelovanje i odgovorno se njime koristi.

Slika 2. Struktura nacionalnoga kurikuluma nastavnoga predmeta Politika i gospodarstvo

D. ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI I RAZINE USVOJENOSTI ISHODA PO KONCEPTIMA

Odgojno-obrazovni ishodi i razine usvojenosti **jednako** su definirani za sve srednjoškolske programe obrazovanja sukladno kurikulumom planiranom broju sati. U srednjoškolskim kurikulumima u kojima je planirano više od jednog sata nastave tjedno učitelj može ovisno o potencijalima i/ili interesima učenika produbiti/ili proširiti učenje i poučavanje **preporukama** za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda.

Odgojno-obrazovni ishodi po konceptima prikazani su na dva načina:

- a) odgojno-obrazovni ishodi prema konceptima Tablica 1.
- b) odgojno-obrazovni ishodi, njihova razrada, razina usvojenosti te preporuke za ostvarivanje ishoda Tablica 2.

Tablica 1. Odgojno-obrazovni ishodi prema konceptima

KONCEPT	ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHOD	
A POLITIČKA PISMENOST	1.	Učenik argumentirano objašnjava obilježja političke zajednice i položaj građana u njoj.
	2.	Učenik analizira i procjenjuje različite strukture vlasti i koncept vladavine prava.
B EKONOMSKA PISMENOST	1.	Učenik argumentirano objašnjava obilježja ekonomske zajednice i položaj građana u njoj.
	2.	Učenik procjenjuje izazove ekonomije u sklopu održivoga gospodarskog razvoja.
	3.	Učenik analizira ekonomske potencijale gospodarstva lokalne zajednice i procjenjuje društvenu odgovornost poduzetništva te mogućnost poduzetničke inicijative.
C CIVILNO DRUŠTVO	1.	Učenik procjenjuje i promiče zaštitu i razvoj ljudskih prava te sudjelovanje građana u razvoju demokratskih odnosa.
	2.	Učenik argumentirano objašnjava povezanost političkog i ekonomskog sustava Republike Hrvatske i položaj građana u njoj.
	3.	Primjenjuje participacijske vještine u aktivnostima civilnog društva.

Tablica 2. Odgojno-obrazovni ishodi, njihova razrada, razina usvojenosti te preporučeni sadržaji

koncept A. POLITIČKA PISMENOST					
ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHOD	RAZRADA ISHODA	RAZINA USVOJENOSTI			
		ZADOVOLJAVAJUĆA	DOBRA	VRLO DOBRA	IZNIMNA
A.1 UČENIK ARGUMENTIRANO OBJAŠNJAVA OBILJEŽJA POLITIČKE ZAJEDNICE I POLOŽAJ GRAĐANA U NJOJ.	Prepoznaje i opisuje politiku kao racionalnu djelatnost uređenja zajednice i javnih odnosa. Navodi i objašnjava političke subjekte i procese. Analizira politički sustav; uspoređuje različite vrste političkih sustava i oblike državnog uređenja. Procjenjuje zaštitu ljudskih prava u političkoj zajednici. Uspoređuje različite izvore informacija i procjenjuje utjecaj medija na oblikovanje javnog mnijenja i javnih politika.	Prepoznaje i opisuje politiku kao racionalnu djelatnost uređenja zajednice i javnih odnosa i navodi političke subjekte i procese.	Uspoređuje i objašnjava političke subjekte i procese te razlikuje oblike državnog uređenja i vrste političkih sustava.	Analizira i tumači obilježja političke zajednice i položaj građana u njoj te kritički procjenjuje utjecaj medija na oblikovanje javnog mnijenja i javnih politika.	Samostalno interpretira prednosti i nedostatke javnih politika navodeći primjere iz svakodnevnog života i predlaže rješenja te procjenjuje zaštitu ljudskih prava u političkoj zajednici.
	PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE ISHODA: Analizira obilježja političke zajednice na lokalnoj, nacionalnoj, europskoj i/ili globalnoj razini. Opisuje sukob interesa kao prirodno stanje društva. Navodi političke stranke, interesne skupine i nevladine organizacije u zajednici i opisuje njihovo djelovanje i važnost za zajednicu. Kritički preispituje uvriježene predrasude i stereotipe o politici i političarima. Kritički procjenjuje utjecaj interesnih skupina na medije i donošenje političkih odluka. Prepoznaje i objašnjava posljedice cenzure i autocenzure.				

<p>A. 2 UČENIK ANALIZIRA I PROCJENJUJE RAZLIČITE STRUKTURE VLASTI I KONCEPT VLADAVINE PRAVA.</p>	<p>Imenuje institucije vlasti i objašnjava njihove nadležnosti. Istražuje načelo diobe i načelo legitimnosti vlasti. Analizira političke izborne procese. Navodeći primjere, objašnjava koncept vladavine prava. Tumači pravnu, društvenu i moralnu odgovornost vlasti i građana u jačanju pravne države.</p>	<p>Imenuje institucije vlasti i navodi njihove nadležnosti.</p>	<p>Objašnjava načelo diobe vlasti i načelo legitimnosti te uspoređuje nadležnosti institucija vlasti i navodi sastavnice izbornog procesa.</p>	<p>Analizira političke izborne procese i objašnjava na primjerima koncept vladavine prava.</p>	<p>Procjenjuje pravnu, društvenu i moralnu odgovornost vlasti i građana u jačanju pravne države.</p>
<p>PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE ISHODA: Analizira obilježja i strukturu vlasti lokalne, nacionalne i/ili europske političke zajednice. Koristi se različitim pravnim aktima npr. Zakonom o zaštiti potrošača, zakonima i uredbama koje reguliraju poreznu politiku. Objasni na primjerima izbora u Republici Hrvatskoj i EU izborne sustave i metode izračuna predstavničkih mandata.</p>					

koncept B. EKONOMSKA PISMENOST					
ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHOD	RAZRADA ISHODA	RAZINA USVOJENOSTI			
		ZADOVOLJAVAJUĆA	DOBRA	VRLO DOBRA	IZNIMNA
<p>B.1 UČENIK ARGUMENTIRANO OBJAŠNJAVA OBILJEŽJA EKONOMSKE ZAJEDNICE I POLOŽAJ GRAĐANA U NJOJ.</p>	<p>Prepoznaje ograničenost resursa i objašnjava posljedice njihove ograničenosti. Navodi ekonomske procese. Uspoređuje i objašnjava ekonomske sustave i organizacije te objašnjava ulogu države u gospodarstvu. Analizira djelovanje ekonomskih zakona. Istražuje procese inovativnosti, poduzetnosti i konkurentnosti. Procjenjuje društveno odgovorno poslovanje i odlučivanje.</p>	<p>Prepoznaje ograničenost resursa, navodi ekonomske procese i ekonomske sustave.</p>	<p>Uspoređuje i objašnjava ekonomske sustave i organizacije te ulogu države u gospodarstvu.</p>	<p>Opisuje posljedice ograničenosti resursa i djelovanje ekonomskih zakona te objašnjava važnost inovativnosti, poduzetnosti i konkurentnosti.</p>	<p>Procjenjuje društveno odgovorno poslovanje i odlučivanje.</p>
<p>PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE ISHODA: Prepoznaje odrednice ponude i potražnje te cjenovne i dohodovne elastičnosti. Istražuje različite strukture tržišta. Razumije svrhu i rizike korištenja kredita, kreditnih kartica, <i>leasinga</i> i drugih oblika plaćanja, štednje, osiguranja. Opisuje upravljanje vlastitim financijama.</p>					

<p>B. 2 UČENIK PROCJENJUJE IZAZOVE EKONOMIJE U SKLOPU ODRŽIVOGA GOSPODARSKOG RAZVOJA.</p>	<p>Navodi i uspoređuje gospodarske djelatnosti u različitim područjima s obzirom na iskoristivost resursa. Navodi pojam globalnog tržišta. Uspoređuje aktualne ekonomske procese na globalnom tržištu. Objašnjava načine zaštite socijalnih i ekonomskih prava. Opisuje ulogu međunarodnih financijskih institucija i njihov utjecaj na nacionalne i/ili regionalne ekonomije. Procjenjuje povezanost ljudskog djelovanja i ekonomskog razvoja s očuvanjem okoliša i gospodarskim rastom.</p>	<p>Navodi gospodarske djelatnosti u različitim područjima s obzirom na iskoristivost resursa i navodi pojam globalnog tržišta.</p>	<p>Uspoređuje aktualne ekonomske procese na globalnom tržištu i objašnjava načine zaštite socijalnih i ekonomskih prava.</p>	<p>Opisuje ulogu međunarodnih financijskih institucija i njihov utjecaj na nacionalne i/ili regionalne ekonomije i navodi primjere.</p>	<p>Procjenjuje povezanost ljudskog djelovanja i ekonomskog razvoja s očuvanjem okoliša i gospodarskim rastom.</p>
<p>PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE ISHODA: Prepoznaje makroekonomske i mikroekonomske ciljeve. Prepoznaje globalno konkurentna znanja i izrađuje plan stvaranja osobnog blagostanja. Opisuje važnost ljudskih potencijala za ekonomski razvoj i posljedice nezaposlenosti. Prepoznaje mjere fiskalne, monetarne i vanjskotrgovinske politike. Razumije ulogu marketinga i zahtjeve etičkog poslovanja. Demonstrira odgovorno, racionalno i štedljivo djelovanje na osobnoj razini i razini zajednice.</p>					

<p>B. 3 UČENIK ANALIZIRA EKONOMSKE POTENCIJALE GOSPODARSTVA LOKALNE ZAJEDNICE I PROCJENJUJE DRUŠTVENU ODGOVORNOST PODUZETNIŠTVA TE MOGUĆNOST PODUZETNIČKE INICIJATIVE.</p>	<p>Navodi resurse i poslovne organizacije koje djeluju u lokalnoj zajednici.</p> <p>Upoznaje se s proračunom lokalne zajednice te ispituje potencijale i potrebe.</p> <p>Proučava planirana ulaganja i investicije lokalne zajednice, mogućnosti korištenja poticajnih sredstava iz različitih izvora.</p> <p>Informira se o stanju na tržištu i potrebama građana.</p> <p>Razumije štetnost korupcije za društvo i zauzima se za učinkovito suprotstavljanje korupciji.</p> <p>Primjenjuje informacijsku pismenost u istraživanju potencijala zajednice.</p>	<p>Navodi raspoložive resurse i poslovne organizacije koje djeluju u lokalnoj zajednici.</p> <p>Prepoznaje ekonomske potencijale gospodarstva lokalne zajednice.</p>	<p>Primjenjuje informacijsku pismenost, rabi komunikacijske i organizacijske vještine u istraživanju potencijala i potreba lokalne zajednice.</p>	<p>Istražuje planirana ulaganja i investicije lokalne zajednice, mogućnosti korištenja poticajnih sredstava iz različitih izvora. Opisuje društveno odgovorno poslovanje.</p>	<p>Procjenjuje društvenu odgovornost poduzetništva u lokalnoj zajednici te mogućnost poduzetničke inicijative.</p>
<p>PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE ISHODA:</p> <p>Opisuje odgovornost za javna dobra i obveze plaćanja poreza.</p> <p>Tumači posljedice utaje poreza na društveno-ekonomski razvoj zajednice (npr. upoznaje se s Registrom poreznih dužnika RH).</p> <p>Razumije važnost uloge zviždača i navodi primjere.</p> <p>Prepoznaje mogućnosti korištenja finansijskih sredstava iz europskih fondova.</p> <p>Promišlja o osobnom i profesionalnom razvoju i kreira vlastiti životopis.</p>					

koncept C. CIVILNO DRUŠTVO					
ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHOD	RAZRADA ISHODA	RAZINA USVOJENOSTI			
		ZADOVOLJAVAJUĆA	DOBRA	VRLO DOBRA	IZNIMNA
<p>C.1 UČENIK PROCJENJUJE I PROMIĆE ZAŠTITU I RAZVOJ LJUDSKIH PRAVA TE SUDJELOVANJE GRAĐANA U RAZVOJU DEMOKRATSKIH ODNOSA.</p>	<p>Istražuje ljudska prava, definira pojam prava na ljudsko dostojanstvo i objašnjava da ono pripada svima bez obzira na različitosti. Uočava primjere kršenja ljudskih prava u svojoj okolini. Razumije pojam civilnog društva i njegovu važnost u razvoju demokracije. Opisuje važnost institucionalne zaštite individualnih i kolektivnih prava na razini Republike Hrvatske, Europe i svijeta. Razlikuje pravnu, političku i moralnu razinu odgovornosti u zaštiti ljudskih prava. Aktivno sudjeluje u demokratskom odlučivanju radi zaštite i promicanja osobnih i društvenih interesa. Iskazuje privrženost načelima uzajamnog razumijevanja, suradnje, povjerenja i solidarnosti među ljudima. Zauzima se za uklanjanje stereotipa, predrasuda, diskriminacije i drugih oblika nepravednog i nehumanog postupanja prema ljudima po različitoj osnovi.</p>	<p>Navodi ljudska prava i slobode i objašnjava da je ljudsko dostojanstvo pravo svakog pojedinca bez obzira na njegovu različitost.</p> <p>Prepoznaje primjere zaštite i kršenja ljudskih prava u svakodnevnom životu.</p>	<p>Opisuje važnost civilnog društva i institucionalne zaštite individualnih i kolektivnih prava na razini Republike Hrvatske, Europe i svijeta.</p> <p>Razlikuje pravnu, političku i moralnu razinu odgovornosti u zaštiti ljudskih prava.</p>	<p>Aktivno sudjeluje u demokratskom odlučivanju radi zaštite i promicanja osobnih prava i sloboda te demokratskih vrijednosti.</p>	<p>Procjenjuje načela uzajamnog razumijevanja, suradnje, povjerenja i solidarnosti među ljudima.</p> <p>Interpretira uzročno-posljedične veze kršenja i zaštite ljudskih prava i navodi primjere.</p>

	<p>PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE ISHODA: Razumije ulogu europskih institucija za zaštitu ljudskih prava. Opisuje različite oblike kršenja ljudskih prava surađujući s raznim udrugama i organizacijama za zaštitu ljudskih prava (npr. trgovina ljudima, terorizam i dr.). Prepoznaje slučajeve diskriminacije na različitim osnovama u svakodnevnim situacijama i reagira radi zaštite ljudskih prava. Prepoznaje slučajeve zlorabe ovlasti različitih položaja i reagira radi zaštite ljudskih prava.</p>				
<p>C.2 UČENIK ARGUMENTIRANO OBJAŠNJAVA POVEZANOST POLITIČKOG I EKONOMSKOG SUSTAVA REPUBLIKE HRVATSKE I POLOŽAJ GRAĐANA U NJOJ.</p>	<p>Primjenjuje Ustav RH i imenuje institucije vlasti, opisuje i uspoređuje njihove nadležnosti, navodi primjere iz svakodnevnog života. Analizira načelo trodiobe vlasti u RH. Tumači parlamentarni politički sustav RH i procjenjuje učinke institucija vlasti i osiguranje vladavine prava. Tumači temeljne odrednice gospodarskog sustava RH. Objašnjava upravljanje hrvatskim resursima na temelju političkih odluka.</p>	<p>Imenuje političke i ekonomske institucije RH i navodi njihove nadležnosti na temelju Ustava RH. Prepoznaje izvorišne osnove demokratskog sustava RH.</p>	<p>Objašnjava parlamentarni politički sustav RH i tumači gospodarski sustav RH. Opisuje kauzalnost politike i ekonomije.</p>	<p>Analizira učinkovitost državnih institucija i vladavine prava. Opisuje upravljanje hrvatskim resursima na temelju političkih odluka i navodi primjere za to.</p>	<p>Procjenjuje upravljanje hrvatskim resursima na temelju političkih odluka i njihov utjecaj na svakodnevni život građana.</p>
<p>PREPORUKA ZA OSTVARIVANJE ISHODA: Opisuje proces uspostave samostalnosti i suvereniteta Republike Hrvatske.</p>					
<p>C.3 PRIMJENJUJE PARTICIPACIJSKE VJEŠTINE U AKTIVNOSTIMA CIVILNOG DRUŠTVA.</p>	<p>Prepoznaje vlastite interese i povezuje se s drugima radi ostvarivanja zajedničkih interesa poštujući demokratska načela. Služi se komunikacijskim i participacijskim vještinama u zagovaranju zajedničkih interesa radi potencijalnog utjecaja na političke i ekonomske procese.</p>				

E. POVEZANOST S ODGOJNO-OBRAZOVNIM PODRUČJIMA, MEĐUPREDMETNIM TEMAMA I OSTALIM NASTAVNIM PREDMETIMA

Nastavni predmet Politika i gospodarstvo dio je Društveno-humanističkog područja. Povezanost sa svim nastavnim predmetima iz tog područja vidljiva je u ostvarivanju zajedničkih očekivanih postignuća i razvoju kompetencija. Kurikulum nastavnog predmeta Politika i gospodarstvo usmjeren je na njegovanje demokratskih vrijednosti, poznavanje političkog i gospodarskog sustava RH i EU, razvijanje ljudskih prava i sloboda, tolerancije te nenasilnog rješavanja problema, prihvaćanje različitosti kao i suradnju s drugim pojedincima i uz poticanje osobne i društvene odgovornosti.

Nastavni predmet Politika i gospodarstvo također je povezan s drugim odgojno-obrazovnim područjima.

Povezanost s Matematičkim područjem ostvaruje se na primjerima utvrđivanja rezultata izbora, izračuna mandata za Sabor, ekonomske pismenosti i drugih gospodarskih pokazatelja. Zajedno s Jezično-komunikacijskim područjem učenik se učenjem i poučavanjem Politike i gospodarstva osposobljava za kritičko čitanje i pisanje, oblikovanje i izražavanje vlastita mišljenja te se potiče razvoj njegove medijske kulture. Predmet je povezan s Tehničkim i informatičkim područjem upoznavanjem utjecaja tehnologije na gospodarski razvoj, procjenu društvenih posljedica razvoja tehnologije te afirmaciju odgovornosti u njezinu korištenju.

Uspješnom ostvarivanju ishoda učenja i poučavanja Politike i gospodarstva doprinose sve međupredmetne teme, posebice Građanski odgoj i obrazovanje te Poduzetništvo stvaranjem okruženja za razvoj poduzetnog i odgovornog građanina te promicanjem demokratske kulture i zaštite ljudskih prava i sloboda.

Stalna potreba društva za napretkom uz korištenje ograničenih izvora i brigu o održivom razvoju sadržaj je poučavanja i primjene niza aktivnosti u međupredmetnim temama Održivi razvoj, Zdravlje i u nastavnom predmetu Politika i gospodarstvo.

Kontinuiranim učenjem učenici postaju aktivni sudionici u svojoj političkoj i ekonomskoj zajednici. Učenje i znanje ugrađuju kao potrebu u svoj sustav vrijednosti te ih povezuju s vlastitom ulogom kompetentnih građana. Time je vidljiva povezanost s međupredmetnim temama Osobni i socijalni razvoj i Učiti kako učiti.

Načinima učenja i poučavanja te odabirom oblika i metoda rada učenik razvija sposobnost korištenja različitih izvora, što doprinosi njegovoj informacijskoj i digitalnoj pismenosti koja postaje jedan od glavnih alata za funkcioniranje u društvu ubrzanoga tehnološkog napretka i globalizacije.

F. UČENJE I POUČAVANJE NASTAVNOGA PREDMETA

Iskustva učenja

Učenik se usmjerava prema aktualnim društvenim, političkim i gospodarskim temama u neposrednom okruženju i u široj zajednici. Potiče se na samostalno pronalaženje informacija iz različitih izvora, kritičko promišljanje, raspravljanje i izgrađivanje osobnih stavova.

Poučavanje se ostvaruje suradničkim učenjem u kojem je svaki učenik uključen u proces učenja i poučavanja. Radi ostvarivanja ishoda učenja, učenici surađuju s različitim dionicima lokalne i šire zajednice, primjerice jedinicama lokalne uprave i samouprave, drugim institucijama vlasti, gospodarskim subjektima, nevladinim organizacijama kao i drugim školama u zemlji i inozemstvu.

Iniciranjem različitih projekata (primjerice, simulacija sjednice predstavničkog tijela građana, simulirano suđenje, osnivanje poduzeća) omogućuje se iskustveno učenje i individualizirani pristup poučavanja. Poučavanje i učenje Politike i gospodarstva usmjereno je na stvaranje okruženja za razvoj kompetencija učenika za odgovorno participiranje u civilnom društvu, političkoj i ekonomskoj zajednici. Ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda polazi od postojećih znanja, vještina i interesa učenika.

Pristup učenju i poučavanju temelji se na demokratskim načelima. Učeniku se omogućuje aktivno učenje kojim prepoznaje i imenuje probleme, istražuje, kritički promišlja i provjerava rješenja u zajedničkim aktivnostima.

Ostvarivanju odgojno-obrazovnih ishoda pridonose interaktivne metode poučavanja. U učenju i poučavanju za ljudska prava primarna je odgojna komponenta, stoga je nužno diskutirati o vrijednostima, stavovima i osjećajima te omogućiti učeniku okruženje za razvoj demokratskog svjetonazora. Učenika se potiče na izražavanje svojeg mišljenja i argumentirano raspravljanje, kreativno razmišljanje i poštovanje različitih stavova. Pritom se razvijaju osjećaji odgovornosti i solidarnosti koji karakteriziraju aktivnog i savjesnog građanina.

Primjenom različitih metoda suradničkog, participativnog i iskustvenog učenja i poučavanja unaprjeđuju se osnovne vještine kritičkog mišljenja, uključujući uočavanje, komunikaciju, rješavanje problema i zaključivanje.

Uloga učitelja

Učiteljeva je uloga organizirati i usmjeravati proces poučavanja i učenja u kojem je učenik kreator svojeg znanja. Učitelj predlaže aktivnosti, prilagođava iskustva učenja, upućuje na resurse i prikladne materijale za učenje o političkim i ekonomskim sadržajima, pojavama i procesima i, gdje je to moguće, uključuje učenika u taj proces odabira. Motivira, potiče i ohrabruje učenika u procesu razvoja političke i ekonomske pismenosti. Stvara kontekst za učenje, odabire pristupe kojima osigurava poštovanje različitosti učenika i njihovih stilova učenja. Potiče osjećaj zajedništva u učionici u kojoj se svaki učenik osjeća uključen i prihvaćen.

Učitelj posreduje između učenika i znanja, pomaže učeniku da razvije kognitivne i metakognitivne strategije učenja. Promicanjem rasprava, usporedbom stajališta i poticanjem konstruktivnog izražavanja osjećaja pomaže učeniku oblikovati i izraziti mišljenje i svoje ideje o društvenoj, političkoj i/ili ekonomskoj pojavi koju proučava. Učitelj potiče intelektualnu aktivnost i sposobnost apstraktnog mišljenja.

Učitelj i učenik imaju komplementarne odgovornosti: učitelj razviti diferencirane strategije učenja i poučavanja kako bi učenik postigao odgojno-obrazovna očekivanja, primjerice kritičko mišljenje, rješavanje problema, komunikacijske vještine, a učenik povezati znanja i vještine te sudjelovati u zajednici kao odgovoran građanin.

Materijali i izvori

Kurikulumski pristup usmjeren na razvoj kompetencija traži u organizaciji učenja i poučavanja otvoreni didaktičko-metodički sustav koji omogućuje učeniku uspješno učenje, stjecanje znanja te razvoj vještina i stavova. Uz propisane udžbenike, Ustav Republike Hrvatske i ostalu stručnu literaturu kao osnovne materijale, poučavanje se temelji i na iskustvenom učenju.

Učitelji mogu rabiti pisane i multimedijske materijale (novinske članke, TV-emisije, reportaže, filmove i dr.) kao izvor za proučavanje aktualnih političkih i ekonomskih situacija. Izbor materijala treba prilagoditi ostvarivanju odgojno-obrazovnih ishoda te potrebama i interesima učenika. Ovakav pristup pridonosi većoj zainteresiranosti i motiviranosti učenika. Aktivnost učenika usmjerava se na kritičku analizu informacija iz medija, na korištenje digitalnih nastavnih sadržaja i aplikacija, video-konferencija i na praćenje društvenih mreža, što pridonosi boljem razumijevanju kompleksnih društveno-političkih i ekonomskih situacija. Za ostvarivanje određenih ishoda moguće je pozvati goste predavače i/ili provoditi izvanučioničku nastavu. Poželjno je upućivati učenika na korištenje i drugih izvora informacija.

Okruženje

Učenje i poučavanje izvodi se u poticajnom i sigurnom okruženju koje učeniku omogućuje usredotočenost na usvajanje znanja, razvoj vještina, razvijanje samostalnosti i odgovornosti, oblikovanje stavova, prateći pritom njegove interese, potrebe i sposobnosti. Otvorenom komunikacijom svih sudionika procesa učenja i poučavanja, međusobnim povjerenjem i poštovanjem osobnosti učenika razvija se osjećaj sigurnosti i zajedništva. Proces učenja i poučavanja provodi se u školskom, izvanškolskom i virtualnom okruženju.

U školama se izvodi u učionicama i/ili u drugim didaktički opremljenim prostorima (školske knjižnice, kabine ti) koji zadovoljavaju tehničke uvjete za izvođenje različitih aktivnosti i posjeduju odgovarajuću informatičku tehnologiju.

Izvanučioničke aktivnosti provode se u suradnji s političkim i gospodarskim subjektima na svim razinama društva, što omogućuje učeniku iskustveno učenje.

U virtualnom okruženju učenik se usmjerava na kritičko promišljanje o digitalnim sadržajima i na njihovo odgovorno korištenje.

Vrijeme učenja i poučavanja

Nastavni predmet Politika i gospodarstvo poučava se u 4. ili 5. ciklusu obrazovanja, ovisno o vrsti srednje škole. Domene Politička pismenost, Ekonomska pismenost te Civilno društvo međusobno se prožimaju tijekom ukupnoga procesa učenja i poučavanja. Učitelj ima autonomiju u planiranju potrebnog vremena za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda pojedine domene poštujući pritom interese, potrebe i mogućnosti učenika. Planiranjem procesa učenja i poučavanja potrebno je predvidjeti vrijeme za realizaciju izvanučioničke nastave.

Grupiranje učenika

Planiranjem procesa učenja radi ostvarivanja određenih odgojno-obrazovnih ishoda i uspješnijeg razvoja kompetencija, učenici se mogu podijeliti u različite skupine pri čemu učitelj ima autonomiju. Grupiranje se izvodi na temelju različitih interesa učenika, sposobnosti i posebnih odgojno-obrazovnih potreba neovisno o broju učenika u skupini. Kriteriji grupiranja ponajprije su motivirani ostvarivanjem ciljeva učenja i razvoja potencijala učenika.

G. VREDNOVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA U NASTAVNOME PREDMETU

Vrednovanje odgojno-obrazovnih ishoda u nastavnom predmetu Politika i gospodarstvo proizlazi iz uputa *Okvira za vrednovanje procesa i ishoda učenja u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske*. Ono je sastavni dio procesa poučavanja i učenja kojem pridonose učenik i učitelj radi unapređenja učenja i napredovanja učenika.

Temeljno polazište za ostvarivanje ove svrhe je usklađeno povezivanje odgojno-obrazovnih ishoda učenja, planiranih aktivnosti učenika, načina poučavanja i načina vrednovanja i ocjenjivanja. Postupci vrednovanja trebaju pratiti mogućnosti, interese i potrebe učenika. U procesu vrednovanja učenik aktivno sudjeluje stalnim promišljanjem o vlastitom doprinosu, aktivnostima i mogućnostima poboljšanja kvalitete učenja. Nedvosmislena pravila i jasni kriteriji vrednovanja učenicima pomažu u razumijevanju aspekata učenja koji se vrednuju, u shvaćanju toga što čini uspješnu izvedbu te u usmjeravanju učenja na ono što je važno znati i moći učiniti.

Procjena postignuća pokazuje razinu usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda učenja. Učitelj sustavno i redovito prati i procjenjuje postignuća učenika.

Elementi vrednovanja su: usvojenost temeljnih koncepata političke pismenosti, ekonomske pismenosti i civilnoga društva, primjena usvojenih koncepata te participacijske vještine.

Navedeni elementi vrednovanja su jednakovrijedni pri određivanju zaključne ocjene koja predstavlja sumarnu procjenu usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda nakon jedne godine učenja i poučavanja nastavnog predmeta. Definirane razine usvojenosti ishoda služe kao opći orijentir pri određivanju zaključne ocjene.

Načini vrednovanja su sumativno (vrednovanje naučenoga) i formativno (vrednovanje za učenje i vrednovanje kao učenje). Sumativno vrednovanje provodi se usmenim i pisanim provjerama učenikovih postignuća. Tijekom provjere učitelj postavlja zadatke zatvorenog i otvorenog tipa imajući u vidu da su otvoreni tipovi zadataka usmjereni na odgovore na pitanja kako (mogućnosti), zašto (interesi, uvjerenja, vrijednosti i stavovi), za koga/za što te da potiču asocijacije i razmišljanje, promišljanje, povezivanje, usporedbu i analizu, dok su zatvoreni tipovi zadataka disocijativni i usmjereni su na odgovore na pitanja što, gdje i kada te se njima provjerava znanje temeljnih koncepata.

Uz uobičajene usmene i pisane provjere učenikovih postignuća koje su prilagođene njihovim individualnim mogućnostima i potrebama, integrirano se prate razumijevanje, primjena znanja, analiza te istraživačke, komunikacijske vještine i izražavanje stavova. Za vrednovanje takvih složenih načina rada učenik istražuje zadanu ili izabranu temu, obrađuje ju u kontekstu predviđenih znanja i oblikovanih stavova te iznosi zaključke u nekom obliku. Preporučljivi načini rada kojima se vrednuje učenikovo postignuće jesu pisanje eseja, izrada plakata, računalnih prezentacija i multimedijskih/digitalnih sadržaja, diskusija, debata, intervju, simulacije, projektni rad, učeničke mape i dr.

Za vrednovanje navedenih načina rada preporučuje se korištenje kriterija: poznavanje i razumijevanje zadanih pojmova, primjena zadanih pojmova i povezanost s obrađenom temom, opseg i dubina istraženosti teme na zadanim izvorima, jasnoća, inovativnost i kreativnost prikazanih grafičkih rješenja, elokventnost i komunikacijske sposobnosti pri izlaganju, samostalnost u radu i sl. Učitelj autonomno i odgovorno procjenjuje učinkovitost navedenih oblika rada i postignutih rezultata. Kriterij procjene postignuća predočuje se bodovnom listom i listom procjene s jasno razrađenim kriterijima očekivanja pri izradi zadataka. Ukupna (pr)ocjena ostvarenosti zadatka proizlazi iz zbroja bodova određenih po svakom zadanom kriteriju, što uključuje kvantitativno i kvalitativno vrednovanje prema odgovarajućem obrascu procjene.

Ostvarivanje postignuća odgojno-obrazovnih ishoda koji uključuju vrijednosne stavove prepoznavanja, razvijanja i iskazivanja pozitivnih osobnih i društvenih vrijednosti, zbog svoje formativne prirode, iskazuju se kontinuiranim praćenjem, opisnim i kvalitativnim procjenjivanjem te kao rezultat imaju povratne informacije o učenju i rezultatima učenja. Osobita pozornost pridaje se osposobljavanju učenika za samovrednovanje vlastitog učenja.

Na kraju godine učitelj daje zaključnu ocjenu. Zaključna ocjena predstavlja sumarnu procjenu usvojenosti ishoda učenja i poučavanja. Uz zaključnu ocjenu, učitelj daje procjenu razvijenosti sljedećih elemenata gene-

ričkih kompetencija: odgovornost, samostalnost i samoinicijativnost, komunikacija i suradnja. U tu svrhu koristi se lista procjene i ljestvica od tri stupnja: potrebna podrška, dobro, izvrsno.

Zaključna brojčana ocjena i procjena razvijenosti kompetencija propisano se dokumentiraju svjedodžbom.